

В.В.Пришляк (Луцьк)

III МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНСЬКИХ ІСТОРИКІВ
«УКРАЇНСЬКА ІСТОРИЧНА НАУКА НА ШЛЯХУ ТВОРЧОГО ПОСТУПУ»

Міжнародні історичні конгреси, започатковані в Україні з ініціативи Українського історично-товариства (УІТ), які відбулися в 2000 р. в Чернівцях та в 2003 р. в Кам'янці-Подільському, відіграли важливу роль у постановці й дослідженні актуальних наукових проблем, певною мірою сприяли налагодженню добрих контактів між колегами-істориками. Ці форуми й сьогодні потребують всебічної підтримки та тісної співпраці з боку НАНУ, університетів та інших науково-дослідних інституцій в Україні й діаспорі.

III Міжнародний науковий конгрес українських істориків «Українська історична наука на шляху творчого поступу» відбувся на історичному факультеті Волинського державного університету імені Лесі Українки у Луцьку 17–19 травня 2006 р. в рік 140-літнього ювілею Михайла Грушевського, 40-ліття заснування грушевськознавства, 150-ліття Івана Франка і ювілеїв інших визначних діячів української культури і науки.

Ініціаторами та організаторами форуму виступили: Волинський державний університет імені Лесі Українки, Українське історичне товариство (США, Україна, Канада, Європа), Міністерство освіти і науки України, Наукова рада при Світовому конгресі українців, Українська вільна академія наук у США (Історична секція), Інститут українознавства імені І.Крип'якевича НАНУ, Інститут історії України НАНУ.

У роботі форуму – пленарному засіданні, секціях та підсекціях – взяли участь понад 300 вчених з України, США, Канади, Білорусі, Польщі, Франції, Німеччини. Історичну україністику на конгресі представляли науковці з Кента, Нью-Йорка, Веллслея (США), Торонто, Віндзора (Канада), Парижа (Франція), Мюнхена (Німеччина), Варшави, Торуні, Кельце, Ольштина, Хелма, Любліна (Польща), Мінська (Білорусь), Києва, Львова, Тернополя, Дрогобича, Одеси, Харкова, Донецька, Ужгорода, Івано-Франківська, Чернівців, Кам'янця-Подільського, Дніпропетровська, Кіровограда, Миколаєва, Херсона, Рівного, Луцька й інших міст України.

Вступним словом у конференц-залі історичного факультету форум відкрила голова оргкомітету, проректор Волинського державного університету імені Лесі Українки, голова осередку УІТ, д-р іст. наук, проф. *С.Гаврилюк*. Із привітаннями до учасників конгресу звернулися голова Волинської обласної державної адміністрації *В.Бондар*, ректор Волинського державного університету імені Лесі Українки, д-р біолог. наук, проф. *І.Коцан*, президент Українського історичного товариства, голова Наукової ради Світового конгресу українців, редактор часопису «Український історик», голова Історичної секції УВАН у США д-р габіліт., проф. *Л.Винар*, академік НАНУ, директор Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича НАНУ (Львів), голова Українського національного комітету істориків, член Президії УІТ, д-р іст. наук, проф. *Я.Ісаєвич*, д-р іст. наук, проф. Національного університету «Києво-Могилянська академія» *В.Щербак* (Київ), міський голова Луцька *Б.Шуба*.

На пленарному засіданні 17 травня 2006 р. були заслухані доповіді, з якими виступили: *Л.Винар* (Кент, США) – «Українське історичне товариство в контексті розвитку української історіографії»; *Я.Ісаєвич* – «Україна на міжнародних конгресах істориків»; професор Сорбонни, д-р філософії *В.Косик* (Нуасі ле Гранд, Франція) – «Чи Русь – це Росія?»; заступник директора Інституту історії України НАНУ, д-р іст. наук, проф. *С.Кульчицький* (Київ) – «Держава і суспільство в незалежній Україні: здобутки і провали у подоланні тоталітарної спадщини»; директор Центру українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д-р іст. наук, проф. *В.Сергійчук* – Роль сучасної історичної науки в державницькому усвідомленні українського суспільства»; директор Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства, д-р іст. наук *Г.Матяш* (Київ) – «Українська архівна наука на сучасному етапі: архівознавство в колі спеціальних історичних дисциплін»; провід. наук. співроб. Інституту історії України НАНУ, проф. *О.Удод* (Київ) – «Проблема переписування історії: реалії науки чи політико-ідеологічний стереотип?».

Упродовж наступних днів (18–19 травня 2006 р.) форум працював за такими напрямками у тринадцяти секціях і шести підсекціях: теорія та методологія історії (керівники – *О.Сминтина*, Одеса; *Л.Шаповал*, Полтава); українська історіографія: минуле і сучасні проблеми (*Л.Запшкільняк*, Львів; *А.Атаманенко*, Острого; *Т.Гончарук*, Одеса); джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни (*В.Атаманенко*, Острого; *О.Каліщук*, Луцьк); грушевськознавство (*Л.Винар*; *І.Гирич*, Київ; *В.Пришляк*, Луцьк); українська історія від найдавніших часів до наших днів (з шістьма підсекціями: середньовічна Україна-Русь (*М.Кучинко*, Луцьк; *А.Федорук*, Чернівці; *В.Петровиц*, Луцьк); ранньомодерна Україна (*В.Горобець*, Київ; *Л.Тимошенко*, Дрогобич; *І.Ворончук*, Київ); українське «довге» XIX століття (*О.Добржанський*, Чернівці; *О.Карліна*, *А.Ткачук*, Луцьк); українська революція 1917–1921 рр. (*В.Верстюк*, *В.Скальський*, Київ); українські землі у міжвоєнний період (1921–1939 рр.) (*В.Чумак*, Одеса; *М.Кучерепа*, *Ю.Крамар*, Луцьк); новітня Україна (XX–XXI ст.) (*В.Баран*, Луцьк; *А.Русначенко*, Київ)); рух Опору в Україні періоду Другої світової війни (*В.Косик*, *С.Кульчицький*); етнічні українські землі поза межами сучасної України (*В.Заброварний*, Луцьк); історія української діаспори (*О.Вішка*, Торунь, Польща; *Г.Щегельська*, Чернівці); християнська церква в історичній долі українства (*А.Киридон*, Полтава; *Л.Посохова*, Харків; *Е.Бистрицька*, Тернопіль); Україна в сучасній світовій та європейській геополітиці (*С.Пронь*, Миколаїв; *В.Трофимович*, Острого; *Є.Юрійчук*, Чернівці); проблеми збереження національних культур в умовах глобалізації

(*О.Васюта*, Чернівці; *Н.Медведчук*, Луцьк); історія України у дослідженнях зарубіжних учених (*Н.Темірова*, Донецьк; *І.Стебельський*, Віндзор, Канада); всесвітня історія у дослідженнях українських учених: модерні підходи та інтерпретації (*В.Колесник*, *Г.Хлібовська*, Луцьк).

III Міжнародний конгрес обговорив важливі проблеми сучасної історичної науки і засвідчив значний поступ у ній за останні роки. З'явилися й розвиваються нові напрями досліджень, поглиблюється вивчення проблем історії України в європейському та світовому контекстах. Опубліковано документальні матеріали, що відкривають маловідомі сторінки минувшини.

Форум відзначив позитивну роль Українського історичного товариства і журналу «Український історик» у розвитку національної історіографії й суттєвому поглибленні співпраці між ученими Батьківщини та діаспори, що свідчить про розвиток єдиної вітчизняної науки.

Під час відкритого звітного засідання керівників секцій, підсумкової наради й закриття конгресу, на яких головував *Л.Винар*, знову постало злободенне питання про скорочення годин на вивчення історії України. Жваве обговорення викликав виступ канд. іст. наук, доц. *М.Лазаровича* (Тернопіль), який обнародував та прокоментував текст відповіді Міністерства освіти і науки України на «Відкритий лист викладачів вищих навчальних закладів м. Тернополя до Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, міністра освіти і науки України з приводу становища курсу «Історія України» у вузах України», в якому, на жаль, не міститься конкретних роз'яснень та фактично не вирішено подальшої перспективи викладання історії держави як дисципліни у вищих навчальних закладах.

На завершення роботи в зацікавленій розмові, процесі конструктивного обговорення й дискусії, активними учасниками яких та авторами цікавих і слухних пропозицій виступили д-ри іст. наук, професори: *В.Романцов* (Київ), *А.Зінченко* (Київ), *С.Кульчицький*, *В.Верстюк*, *А.Русначенко*, *Н.Темірова*, *Л.Зашкільняк*, *М.Литвин* (Львів), *В.Баран*, канд. іст. наук, доц. *А.Атаманенко* й ін., було ухвалено резолюцію, в якій зокрема зазначено найважливіші умови, на котрих учасники конгресу вважають за необхідне наголосити заради успішного розвитку української історичної науки на сучасному етапі, а саме: 1. Звернутися до Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України, Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України щодо системної державної підтримки української історичної науки й освіти, які є визначальними чинниками формування національної свідомості нації. Збільшити фінансування дослідницької та видавничої діяльності університетів і науково-дослідних установ. 2. Здійснювати гуманітаризацію освіти, посилювати національну спрямованість освітньої й виховної діяльності. 3. Враховуючи, що історія України є чи не єдиною дисципліною у вищих навчальних закладах негуманітарного профілю, яка формує у студентів почуття патріотизму, виховує у них інтерес та повагу до рідної країни, свого народу, допомагає їм зайняти чіткі державницькі позиції, конгрес висловлює стурбованість із приводу намагань вилучення цієї дисципліни з навчальних програм вузів і пропонує не допустити скорочення аудиторних годин курсів з історії й культури України у вищих школах держави, зокрема на факультетах негуманітарного профілю, з огляду на тенденцію останніх років. 4. Сприяти запровадженню сучасної методології в історичних дослідженнях, звернути особливу увагу на наукове рецензування. 5. Конгрес наголошує на низькому рівні реалізації Державної програми розвитку української мови, яка є одним із невід'ємних компонентів розвитку національної науки та освіти. 6. Учасники конгресу занепокоєні незадовільним станом збереження національного архівного фонду, що призвело до втрати матеріалів у Кам'янці-Подільському, розкрадання документів Центрального державного історичного архіву України у Львові. 7. Забезпечити державну підтримку актуальних для української історичної науки творчих напрямів, серед них зокрема грушевськознавства, регіональної історії, дослідження діаспори й ін. Із цією метою продовжувати видання серій «Епістолярні джерела грушевськознавства», «Грушевськяна», творів Михайла Грушевського у 50-ти томах, його щоденників, споминок, а також публіцистичних, літературознавчих та інших праць ученого, підготовку яких здійснює Українське історичне товариство, наукові установи в Україні й за її межами; підтримувати розвиток історико-меморіальних музеїв Михайла Грушевського в Києві та Львові, відзначити на державному і міжнародному рівні 140-літній ювілей історика. Враховуючи значення регіональних студій у сучасній історичній науці сприяти розбудові у Волинському державному університеті імені Лесі Українки науково-дослідних установ – інституту Лесі Українки та інституту історії Волині. Розглядаючи українську діаспору як інтегральну частину нації, розвивати вивчення різних аспектів її діяльності у вищих навчальних закладах та наукових установах України. Із цією метою запровадити навчальні курси, зокрема на спеціальній кафедрі в інституті дослідження української діаспори Національного університету «Острозька академія». 8. Підтримати ініціативу створення Інституту національної пам'яті. 9. Всіляко сприяти поширенню у світі об'єктивної інформації про Україну, популяризації української історії в зарубіжних університетах, підготовці українознавчих енциклопедичних видань, у тому числі англійських. 10. Поглиблювати співпрацю дослідників у журналі «Український історик» і в Українському історичному товаристві.

Під час форуму відбулася також презентація нових видань Українського історичного товариства й наукової літератури.

В Українському історичному товаристві вирішено та колегіально погоджено продовжити проведення таких представницьких творчих зібрань раз на три роки. Наступний, IV Міжнародний науковий конгрес українських істориків, заплановано провести в 2009 р.